

ZAKŁAD SŁUŻBY PREWENCYJNEJ

87

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Łukasz Szwejkowski

**KORUPCJA**  
WYBRANE ZAGADNIENIA



CENTRUM SZKOLENIA POLICJI

Legionowo 2013

Korekta, skład i druk:  
Wydział Wydawnictw i Poligrafii  
Centrum Szkolenia Policji w Legionowie  
Nakład 45 egz.

# SPIS TREŚCI

---

---

<b>Wstęp</b> .....	5
<b>1. Definicje korupcji</b> .....	7
<b>2. Kategoryzacja i klasyfikacja zjawisk korupcji</b> .....	9
Korupcja administracyjna .....	9
Korupcja gospodarcza .....	9
Korupcja wyborcza .....	9
Korupcja polityczna.....	9
Korupcja samorządowa .....	10
Korupcja legislacyjna .....	10
Korupcja koncesyjna .....	10
Korupcja informacyjna .....	10
Korupcja w zakresie zamówień publicznych .....	11
Korupcja w zakresie zamówień prywatnych .....	11
<b>3. Przyczyny korupcji</b> .....	12
Moralne .....	12
Kulturowe, zwyczajowe .....	12
Polityczne .....	12
Ekonomiczne .....	13
Socjologiczne .....	13
<b>4. Konsekwencje korupcji</b> .....	15
Moralne i kulturowe .....	15
Społeczne .....	15
Prawne .....	15
Ekonomiczne .....	16
Polityczne .....	17
Transformacja systemowa .....	17
Globalizacja .....	17
<b>5. Korupcja w Policji</b> .....	18
Skala problemu korupcji .....	19
Pozakarne konsekwencje dla policjanta przestępcy .....	20

<b>6. Przestępstwa korupcji w polskim prawie karnym</b> .....	22
Łapownictwo bierne – art. 228 § 1 kk .....	22
Łapownictwo czynne – art. 229 kk .....	27
Płatna protekcja – art. 230 i 230a kk .....	29
 <b>Bibliografia</b> .....	 31

**K**orupcja to poważny problem współczesnego świata. Występuje we wszystkich kulturach i na wszystkich kontynentach. Istnieje w systemach autorytarnych oraz dyktatorskich. Jest także obecna w najbardziej rozwiniętych demokracjach.

Skrypt ma na celu zapoznanie słuchaczy szkolenia zawodowego podstawowego oraz kursu specjalistycznego ruchu drogowego z tematyką dotyczącą również polską Policję. Autor próbuje zdefiniować korupcję, podać jej przyczyny, a także zwrócić uwagę na konsekwencje działań korupcyjnych.

Jeden z rozdziałów jest poświęcony korupcji w polskiej Policji, a także konsekwencjom wyciąganym w stosunku do funkcjonariuszy, którzy popełniają tego typu przestępstwa. Ostatni rozdział to zbiór przepisów polskiego prawa skierowanego na przeciwdziałanie korupcji i zachowaniom korupcyjnym.

Należy zaznaczyć, iż ze względu na szeroką problematykę przedmiotowego zagadnienia, dany materiał stanowi jedynie niewielki wycinek informacji o zjawisku, jakim jest korupcja. Jednocześnie, będzie on istotnym elementem wspomagającym proces dydaktyczny i wyznaczającym kierunek w dalszym pogłębianiu wiedzy.



# 1. DEFINICJE KORUPCJI

---

Korupcja, jej działanie, skutki, przyczyny to zachowania, które nie powstały wczoraj. Można z pewnością zaryzykować stwierdzenie, że istnieją tak długo, jak długo istnieje władza i zależności z nią związane. O kupowaniu stanowisk w Rzymie i korumpowaniu urzędników możemy przeczytać w biografii wielkich cesarzy. W Polsce zjawisko to nie było również obce, wszak to poprzez korupcję dochodzono do wielkich fortun magnackich. Badacze tego zjawiska H. Egli, J. Pope podkreślają, że nigdy dotąd proceder ten nie posiadał takiego wręcz masowego charakteru, czym potęguje go wszechobecna globalizacja i rozwój technologiczny i informacyjny. Obecnie pojawia się zarówno na wielkich scenach politycznych, jak i w małych społecznościach. Korupcja ma wiele twarzy. Jest przedmiotem zainteresowania naukowców – od socjologów, dla których „dawanie i branie” jest jednym z kryteriów badania zachowań społecznych, aż po filozofów dokonujących oceny zjawiska z punktu widzenia obowiązujących wzorców moralnych. Zarówno jedni, jak i drudzy w swoich dociekaniach odnoszą się bardzo często do obowiązujących przepisów prawnych – stąd też obecnie przedmiotem wielu analiz i opracowań stają się również konieczne rozwiązania prawne instytucji. Podstawową trudnością dokonywania jednoznacznej oceny jest brak ustawowej definicji korupcji.

Pojęcie korupcji funkcjonuje na wielu płaszczyznach teoretycznych. Stąd też często, na użytek praktyki, tworzy się niejako „doraźne” rozumienie korupcji. Pojęcia te uwidaczniają się w sposób szczególny w sposobie regulacji tego problemu na płaszczyźnie życia społecznego, politycznego, etycznego i za pomocą norm prawnych. Pomimo że sprawie tej poświęcone są przepisy w licznych aktach prawnych, od Konstytucji poczynając, na rozporządzeniach kończąc, w ani jednym przypadku nie jest użyty wyraz „korupcja”, nie ma też nigdzie, nawet w skromnym zakresie, definicji prawnej tego tak niebezpiecznego dla państwa, demokracji i rozwoju gospodarczego zjawiska.

Omawiając temat korupcji, należy przede wszystkim spróbować zdefiniować zjawisko korupcji. Ta bowiem dotyczy co najmniej kilku postaci tego zjawiska. Jedną z nich jest zaproponowana przez Bank Światowy. Zgodnie z jej treścią:

- ◆ **Korupcja** to nadużywanie stanowisk publicznych do osiągnięcia prywatnych korzyści. Definicja jurystyczna odnosi się do tych przejawów korupcji, które zostały spenalizowane i *expressis verbis* wynikają z obowiązującego Kodeksu karnego. Podstawowy zakres uregulowań dotyczy definicji osoby korumpowanej oraz celu korumpowania<sup>1</sup>.
- ◆ **Korupcja** to różnorodne działania, jak również sytuacje społeczne i stosunki interpersonalne. W zachowaniach korupcyjnych zawsze mamy do czynienia z dwiema stronami: „dawcą” i „biorcą”. Często przy mówieniu o łapówkach mówi się „dać coś komuś”, „dać coś w zamian”. Jest to więc wzajemna wymiana, oddziaływanie między osobą „otrzymującą” i „dającą”. W tej relacji zawsze występuje kilka elementów: partnerzy działania, porozumienie dotyczące łapówki, przedmiot i wartość łapówki, wymiana korzyści, naruszenie normy czy też jakiegoś dobra (naruszenie normy prywatnej, dobrego imienia, własności publicznej czy naruszenie wartości, np. uczciwości, rzetelności).
- ◆ **Korupcja** w ujęciu słownikowym zwraca uwagę na aspekt demoralizujący, czyli niezgodny z przyjętym w społeczeństwie systemem wartości. „Słownik języka polskiego” za korupcję

---

<sup>1</sup> M. Jasińska, K. Kurpisz, *Analiza wybranych przepisów prawnych sprzyjających funkcjonowaniu korupcji*, Warszawa 2001, s. 1–8.

uznaje „przyjmowanie lub żądanie przez pracownika instytucji państwowej lub społecznej korzyści majątkowej lub osobistej w zamian za wykonanie czynności urzędowej lub za naruszenie prawa”<sup>2</sup>.

- ◆ **Korupcja** to patologia społeczna, czyli takie zachowanie instytucji, czy też jakiegoś elementu systemu społecznego, które stoi w sprzeczności ze światopoglądem i systemem wartości akceptowanymi w danej społeczności.
- ◆ **Korupcja** to czyn, który popełnia każdy, kto powodowany swoimi pośrednimi lub bezpośrednimi interesami narusza system reguł, za realizację których sam jest odpowiedzialny.
- ◆ **Korupcja** to akt, w trakcie którego osoba odpowiedzialna za ustalony w społecznym systemie podział dóbr narusza go na czyjąś korzyść, za co otrzymuje od korzystającego jakąś gratyfikację lub chociaż jej oczekuje.
- ◆ **Korupcja** to nadużywanie urzędu publicznego dla korzyści prywatnych (np. firmy, którą się reprezentuje) lub osobistych (swoich lub swoich bliskich):
  - łapówkarstwo,
  - wykorzystywanie środków budżetowych i majątku publicznego dla prywatnych lub osobistych korzyści,
  - płatna protekcja w obsadzaniu stanowisk,
  - handel wpływami, np. poparcie w wyborach lub finansowanie partii w zamian za zdobywanie wpływów<sup>3</sup>.

Korupcja, choć ma wiele postaci, zawsze jest złem, które dotyka każdego obywatela. To on ponosi koszty każdej korupcji. Jest to niebezpieczeństwo, które „ma wiele twarzy”. Dla jednych będą to naganne rzeczy, dla innych mieszczące się w granicach zasad moralnych i etycznych. Korupcja, jak widać, łączy wiele składowych: jest patologią, czynem, nadużyciem, aktem, zjawiskiem, gdzie zawsze wywołuje negatywne skutki i konsekwencje. Zagroźa zamożności państwa i każdego obywatela; prowadzi bowiem do podejmowania złych decyzji ekonomicznych. Korupcja jest zagrożeniem dla praw człowieka. Mamy prawo i obowiązek domagać się od funkcjonariuszy publicznych przestrzegania obowiązujących ich kodeksów etycznych. Mamy prawo walczyć z korupcją. Mamy prawo domagać się od państwa, żeby skutecznie walczyło z korupcją. Możemy i powinniśmy przeciwdziałać korupcji – nasza postawa może wiele zmienić.

---

<sup>2</sup> Strona internetowa [www.antykorupcja.edu.pl/index.php?mnu=12&app=docs&action](http://www.antykorupcja.edu.pl/index.php?mnu=12&app=docs&action), Lokalna Grupa Społeczna. Obywatele przeciw korupcji, s. 1.

<sup>3</sup> *Problematyka antykorupcyjna*, oprac. J. Mańdok, Zakład Prawa i Psychologii, Wydawnictwo Szkoły Policji w Katowicach, 2005, s. 7.



## 2. KATEGORYZACJA I KLASYFIKACJA ZJAWISKA KORUPCJI

---

---

### Korupcja administracyjna

---

---

Korupcja administracyjna – związana ze świadczeniem pozaekonomicznych usług w zakresie oświaty, służby zdrowia, opieki społecznej. Występuje ona w różnych działach administracji publicznej. Przykładami tego typu korupcji mogą być: wpływanie na treść decyzji administracyjnej, przyznanie kredytu, legalizacja pojazdów, wydawanie uprawnień i zdawanie egzaminów państwowych.

### Korupcja gospodarcza

---

---

Korupcja gospodarcza – to tylko te akty przekupstwa i sprzedaży, które mają miejsce w życiu gospodarczym państwa. Sektor gospodarki w szczególny sposób jest uzależniony od decyzji instytucji państwowych i społecznych. To w szczególny sposób sprzyja powstawaniu korupcji. W przypadku takiego typu korupcji, popełniane przestępstwo ma na celu zjednanie osoby pełniącej funkcję publiczną dla swoich celów, osiągnięcie zysków materialnych z działalności gospodarczej. Cechą tego typu korupcji jest jej „długotrwałość” – czas trwania działalności korupcyjnej jest uzależniony od czasu trwania współpracy między dającym i biorącym. To przestępstwo najczęściej jest prowadzone pod pozorem legalnych operacji gospodarczych, finansowych, handlowych.

### Korupcja wyborcza

---

---

Korupcja wyborcza – ma miejsce wówczas, gdy zachodzi przekupstwo i sprzedajność w związku z wyborami do władz publicznych i ma na celu wywarcie wpływu na sposób głosowania.

### Korupcja polityczna

---

---

Korupcja polityczna – to akt przekupstwa i sprzedaży, związany z przejęciem władzy państwowej lub jej utrzymaniem. Może być on realizowany przy pomocy: nagród, stypendiów

naukowych, darów, zapomóg, sponsorowania. Jest oferowaniem stanowisk i korzyści w sektorze publicznym gospodarki. Korupcja polityczna jest nieformalnym wynagrodzeniem polityków za wykorzystanie ich wpływów lub poparcie w konkretnych sytuacjach, np. zajmowanie miejsc w radach nadzorczych, pobieranie wynagrodzeń bez świadczenia pracy, diet i innych apanaży czy korzyści tylko z tytułu pozostawania w określonym układzie władzy państwowej.

## Korupcja samorządowa

---

---

Korupcja samorządowa – to oferowanie stanowisk i korzyści dla polityków lub urzędników w sektorze powiązanim z gospodarką komunalną i usługami na rzecz miast i gmin. Ten rodzaj korupcji jest bardzo rozpowszechniony w związku z faktem, iż większość spraw związanych z realizacją inwestycji czy obsługą mieszkańców jest załatwiana na szczeblu lokalnym.

## Korupcja legislacyjna

---

---

Korupcja legislacyjna – to wpływanie na kształt ustawodawstwa w zamian za korzyści dla parlamentarzystów. Zjawisko to jest ściśle powiązane z lobbingsiem, ale występuje tylko wówczas, gdy w zamian za poparcie konkretnych rozwiązań następuje określona forma zapłaty niezwiązana tylko z poparciem wyborczym (np. finansowa w naturze, poprzez specjalne usługi itp.).

## Korupcja koncesyjna

---

---

Korupcja koncesyjna – to tworzenie sztucznych barier w celu uzyskania korzyści. Najczęściej jest związana z wydawaniem decyzji administracyjnych przy pozwoleniach, zezwoleniach, licencjach czy koncesjach. Stwarzanie „sztucznych” trudności ma za zadanie wytworzyć u przedsiębiorcy przekonanie, że bez uzyskania specjalnej „pomocy” od urzędnika niemożliwe jest załatwienie sprawy.

## Korupcja informacyjna

---

---

Korupcja informacyjna – to sprzedaż ważnych informacji będących w posiadaniu władz publicznych, których wcześniejsze posiadanie przez biznes może umożliwić osiągnięcie specjalnych zysków. Korupcja informacyjna może też oznaczać sprzedaż informacji będących w posiadaniu jednostek prywatnych, np. spółek giełdowych, władz giełdy, maklerów, zarządów spółek itp., których wykorzystanie niejawne może narazić pozostałych akcjonariuszy na straty.

## Korupcja w zakresie zamówień publicznych

---

Korupcja w zakresie zamówień publicznych – to taki rodzaj korupcji, który jest najczęściej spotykany. Korupcja ta polega na oferowaniu korzyści urzędnikom w zamian za uzyskanie zlecenia lub zamówienia. Korupcja w zakresie zamówień publicznych jest bardzo zróżnicowana i może dotyczyć różnych faz procesu realizacji zamówienia publicznego.

## Korupcja w zakresie zamówień prywatnych

---

Korupcja w zakresie zamówień prywatnych – to korupcja występująca w kontaktach pomiędzy firmami prywatnymi. Dotyczy to zwłaszcza nieuczciwości w służbach zaopatrzenia lub zakupów, które często uzależniają zakup towaru od dostawcy, od uzyskania od niego osobistych korzyści. Sytuacje tego typu są bardzo częste np. w sieciach supermarketów<sup>4</sup>.

Według Alatas, korupcję można podzielić na siedem rodzajów:

- **korupcja autogeniczna**: bez wnikania innych osób, np. korzystanie z przywileju informacji insidera;
- **korupcja nepotystyczna**: nielegalne działanie dla dobra rodziny;
- **korupcja transakcyjna**: angażująca co najmniej dwie osoby;
- **korupcja defensywna**: akceptacja propozycji lub szantażu (pokrywa się w pewnej mierze z kategorią korupcji „roślinożernej”);
- **korupcja inwestująca**: z nadzieją na uzyskanie faworów lub przywilejów w przyszłości;
- **korupcja pomocnicza**: mająca na celu zabezpieczenie aktualnego układu korupcyjnego
- **korupcja wymuszająca**: aktywne korumpowanie innych (pokrywa się w pewnej mierze z kategorią korupcji „mięsożernej”)<sup>5</sup>.

---

<sup>4</sup> Strona internetowa [www.antykorupcja.edu.pl/index.php?mnu=12&app=docs&action](http://www.antykorupcja.edu.pl/index.php?mnu=12&app=docs&action), Lokalna Grupa Społeczna. Obywatele przeciw korupcji, s. 2–4.

<sup>5</sup> K. Tarchalski, *Korupcja i przywilej. Zarys teorii i praktyki*, Wydawnictwo Naukowe Semper, Warszawa 2000, s. 25.

## 3. PRZYCZYNY KORUPCJI

---

---

### Moralne

---

---

Podstawową przyczyną korupcji działań ludzkich jest sama natura ludzka. Zakres i natężenie korupcji falują w różnym czasie historycznym i w różnych miejscach, samą naturą ludzką nie wszystko da się wytłumaczyć. Niskie koszty moralne działań korupcyjnych, osłabiony immunologiczny system moralny społeczeństwa sprzyjają korupcji. Gdy koszty moralne oddawania się korupcji spadają w wyniku np. niedostatków pracy wychowawczej z młodzieżą. Edukacja młodego społeczeństwa opiera się na opowieściach o sukcesach osób, „którym się udało”, a za wzór podsuwa się skorumpowanych, ale nie ukaranych sąsiadów. Korupcja i przestępczość chodzą parami.

### Kulturowe, zwyczajowe

---

---

Tradycyjne społeczeństwa nie praktykowały nepotyzmu tylko przy nominacjach lekarzy, muzykantów i ewentualnie osób duchownych. W pozostałych przypadkach prawdziwą formą akceptacji jest takie działanie. Przez całe wieki były to praktyki normalne i akceptowalne przez wszystkich. Dopiero czasy nowożytne i zmiana norm zwyczajowych obnażyły praktyki nepotystyczne.

Państwo na podłożu silnie zakorzenionej kultury tożsamości plemiennych lub rodowych, bez wykształconego pojęcia interesu narodowego, bez wielkiej pracy poprzez edukację, kreuje – szczególnie w nowych niepodległych państwach – trudną do wykorzenienia kulturę korupcji oraz dostarcza legitymacji hipokryzji.

### Polityczne

---

---

Niedostrzegalna różnica między sferą prywatną a publiczną, między gospodarką a polityką może ułatwiać praktyki korupcyjne. W społeczeństwach patrymonialnych władza polityczna lub status jest częścią „majątku” danej osoby. Spieniężenie lub zamiana władzy na korzyści materialne są uważane za rzecz naturalną. Według nowoczesnych kryteriów są one traktowane jednak za korupcję.

Nadmierna rozbudowa działalności regulacyjnej państwa sprzyja korupcji. Ustanowienie kontroli cen, jakości, ograniczeń ilościowych, ograniczeń handlu i wymiany, nadmiernie rozbudowana biurokracja, to – szczególnie w gospodarkach bez długoletniej tradycji swobody umów – zaproszenie do korupcji.

Z drugiej strony, także nadmierne rozciągnięcie politycznych funkcji państwa może być uważane za przyczynę niedopełnienia jego podstawowej roli – ochrony życia i mienia oraz wolności obywateli. Na przykład, po załamaniu się systemu totalitarnego ZSRR, lukę tę szybko wypełniły mafie. Poniższą wypowiedź włoskiego przedsiębiorcy z Neapolu lat siedemdziesiątych można równie dobrze odnieść do Rosji z lat dziewięćdziesiątych: „Proszę Pana, Camorra zabiera mi X lirów miesięcznie, lecz gwarantuje bezpieczeństwo, państwo (włoskie) zabiera mi dziesięć razy tyle i nie gwarantuje niczego”.

Inną wyraźną przyczyną korupcji, podstawą modelu Huntingtona, jest wzajemny stosunek możliwości awansu gospodarczego do możliwości kariery politycznej z jednej strony oraz stopień autonomii elit. Praktyki korupcyjne stosowane są jako polityczne metody zwiększania zawartości i lojalności grupy. Korupcja staje się klejem grupy o zwiększonym stopniu zaufania wzajemnego i nieufności względem pozostałych.

Wspólne tajemnice uczestniczenia w nielegalnej działalności – od pobierania łapówek i donosicielstwa po gwałty i morderstwa – łączą grupę równie dobrze, a może – na krótką metę – lepiej niż przywileje. Korupcja dostarcza ludzi zależnych podatnych na szantaż. Tego rodzaju krańcową niekiedy korupcją, jako metodą integracji społecznej, posługiwały się m.in. rządy państw komunistycznych, a także np. rząd postkomunistycznej Jugosławii w latach dziewięćdziesiątych.

## Ekonomiczne

---

Upolitycznienie gospodarki, politycznie uwarunkowane zapewnienie protekcji, oznacza niską konkurencyjność, stwarzanie zachęt dla niewydajnych i nieefektywnych praktyk. Ograniczenie konkurencji, jak wspomniano wcześniej, jest samo w sobie przywilejem i jako takie jest, w większości przypadków, formą korupcji. Im mniej konkurencyjna gospodarka, tym więcej okazji dla przywileju i korupcji. Nadmiar regulacji ekonomicznej, system planowania centralnego itd. prowokują zachowania korupcyjne. Wadliwe funkcjonowanie rynku, niewydolność, a raczej „błędy” rynku także mogą stanowić poważną zachętę do korupcji. Te sektory i przedsiębiorstwa, które produkują towar w warunkach tajemnicy służbowej, towar trudno mierzalny albo o skomplikowanych parametrach technicznych (produkcja uzbrojenia, badania naukowe, programy kształcące itd.) są podatne na stosowanie praktyk korupcyjnych. Im więcej problemów z kontrolą jakości, tym większe możliwości przerzutu środków ze strefy publicznej do prywatnej. Im pewniejsza pozycja monopolisty, tym trudniej wykryć nielegalną transakcję.

## Socjologiczne

---

Korupcja wydaje się dotyczyć z jednej strony społeczeństw tradycyjnych, opierających się znamionom, z drugiej zaś strony – społeczeństw gdzie zmiany zachodzą zbyt szybko. I tak, społeczeństwa oparte na lojalności rodowej, w tym w wielu krajach postkolonialnych, oddają się praktykom korupcyjnym, ponieważ idea interesu państwa jeszcze nie jest tak silnie zakorzeniona. Z kolei szybki proces modernizacji (tj. „urbanizacji, industrializacji, sekularyzacji, demokratyzacji, edukacji i partycypacji mediów”) także charakteryzuje się nasileniem procesów

korupcyjnych, ponieważ zbyt wiele wartości, norm, instytucji oraz indywidualnych losów ulega zmianom w zbyt krótkim czasie. Procesy transformacji systemowej i gospodarczej w byłym ZSRR i w Europie Wschodniej, w tym i w Polsce – jako procesy przyspieszone – wystawione są na ataki korupcji<sup>6</sup>.

---

<sup>6</sup> Tamże, s. 49–53.

## 4. KONSEKWENCJE KORUPCJI

---

---

### Moralne i kulturowe

---

---

Korupcja to spadek standardów etycznych społeczeństwa, zanik wzajemnego zaufania osób uczestniczących w obrocie społecznym i ekonomicznym, redukcja kapitału społecznego. Korupcja prowadzi do nabrzmienia problemu hazardu moralnego. Wręczenie łapówek w celu przyspieszenia uzyskania pozwolenia będzie prowadzić do jeszcze wolniejszego tempa wydawania pozwoleń w celu „zagarnięcia” wyższych łapówek. Korupcja prowadzi do obniżenia etyki pracy, skoro zaniedbanie i zwłoka popłacają. Długoletnia korupcja prowadzi do sytuacji, w której zaniedbanie i zwłoka stają się sposobem życia, cechą charakteru narodowego. Efekt długofalowych nieetycznych zachowań, które stoją u podstaw korupcji, będzie premiowane sukcesem bezwzględności, niemoralności, chamstwa i skandalu.

Zanik zaufania w społeczeństwie w ostateczności prowadzi do powrotu do kultury „neotrybalizmu”, lojalności grupowej, neoplemiennej. Dąży do podziału społeczeństw dotychczas jednolitych i w miarę zintegrowanych, do dezintegracji społecznej.

### Společne

---

---

Korupcja niszczy mobilność społeczną. Przejrzystość stosunków rynkowych opartych na wydajności i mobilności spada. Osoby lepiej usytuowane pną się w górę w skali dochodu i znaczenia, osoby wydajne, inteligentne i lepsze stoją w miejscu lub opadają w dolne rewiry skali dochodów i znaczenia. Ograniczona lub perwersyjna mobilność społeczna nie dostarcza drobnych prognoz dla przyszłych sukcesów ekonomicznych lub integracyjnych krajów oddających się korupcji. Środowisko korupcyjne utrwala lub pogłębia przywileje i nierówności społeczne. Zwiększa ono władzę wysoko postawionych w hierarchii politycznej.

### Prawne

---

---

Konsekwencją korupcji jest erozja pewności prywatnych praw własności. Inwestorzy liczą się z możliwością korupcyjnego działania menedżerów, liczą się też z możliwością ubytku ich substancji majątkowej, dlatego w kraju skorumpowanym skłonność do inwestycji, a może także do oszczędzania będzie *ceteris paribus*, niższa niż w środowisku pozbawionym korupcji. Raz utrwalona korupcja może ułatwić argumentację o nieefektywności systemu rynkowego, o niewydajności i niesprawiedliwości kapitalizmu, o potrzebie rozwiązań socjalistycznych itd.

Korupcja, korodując w społeczeństwie szacunek dla prawa stwarza zapotrzebowanie na wzrost regulacji prawnej obrotu gospodarczego, na rozmyślne używanie przez biurokrację nie-

precyzyjnego, poddającego się różnym interpretacjom języka, na tworzenie luk prawnych, na zwiększanie stopnia arbitralności decyzji administracyjnych. Innymi słowy, środowisko takie zmniejsza pewność otoczenia prawnego, pewność działania przedsiębiorcy. Dla przykładu, w polskiej ustawie o zamówieniach publicznych ustawodawca dopuścił szereg wyjątków od zasad niedyskryminacji, w tym: „ważne względy społeczne”, „inny ważny interes państwa”, a także: „pilną potrzebę udzielenia zamówienia”.

Korupcja kompromituje idee konkurencji i konkurencyjności, ponieważ sukcesu w środowisku skorumpowanym nie można osiągnąć, nie uczestnicząc w praktykach korupcyjnych.

---

## Ekonomiczne

---

W przypadku obecności korupcji w procesie przyznawania rządowych kontraktów, koszty inwestycji i produkcji rosną, ponieważ obejmują m.in. transfery łapówkowe, niewygodę ukrytej akcji w ewentualnej transakcji wiązanej. Korupcja prowadzi do dekoncentracji i despecializacji skorumpowanych: wymusza prowadzenie podwójnej księgowości, potrzeba ponoszenia kosztów utrzymania tajemnicy nielegalnych transakcji przez długi okres czasu itd. Rosną koszty transakcji. W końcowym rezultacie tempo wzrostu gospodarczego raczej maleje. Co więcej, w miarę wzrostu stopnia skomplikowania i wydajności gospodarki, negatywne efekty korupcji stają się coraz bardziej dokuczliwe.

Korupcja procesu inwestycyjnego powoduje, że poszczególne projekty okazują się nadmiernie rozbudowane lub nieekonomiczne z uwagi na fakt, iż realizacja wielkich projektów oznacza wzrost dochodów z łapówek. Wybór pada często na kosztowne i ponad potrzebę skomplikowane projekty, ponieważ zwiększa to podstawę dochodów korupcyjnych. Powstają „białe słonie”: droga prowadząca donikąd, szkoła lub szpital rozpoczęty, lecz nigdy nie skończony; jedyną przyczyną budowy tych obiektów była bowiem potrzeba otrzymania łapówki przez urzędnika w potrzebie, finansowana po części z podatków.

Korupcja od strony sektora publicznego, może z początku przyczynić się do wzrostu inwestycji publicznych kosztem inwestycji prywatnych, ponieważ urzędnicy decydujący o inwestycjach publicznych pragną przy okazji upiec swoją pieczęć. Na dłuższą metę jednak rozmiary inwestycji publicznych kurczą się na rzecz zwiększonych wydatków bieżących z budżetu, z powodu braku środków publicznych. W skorumpowanym środowisku niepewności prawnej infrastruktura fizyczna (sieć telefoniczna, bankowa, sieć kanalizacyjna, akwedukty, gaz, elektryczność, sieć dróg i mostów, ochrona środowiska itd.) popada w zaniedbanie, a superstruktura duchowa państwa (szkolnictwo wszystkich szczebli, szpitale i ochrona zdrowia itd.) ulega erozji. Korupcja w połączeniu z efektem hazardu moralnego może prowadzić także do niskiej efektywności inwestycji, ponieważ inwestorzy podejmują nierentowne projekty w nadziei na wykup przez państwo lub instytucje międzynarodowe (MFW, Bank Światowy). W długim okresie prowadzić to może do kryzysów ekonomicznych, jak to miało niedawno miejsce w krajach Dalekiego Wschodu (Indonezja, Tajlandia, Malezja, Korea Południowa itd.).

Korupcja powoduje także niewydajne wykorzystywanie brudnych pieniędzy. Na przykład eksport sum uzyskanych z łapówek jest formą ucieczki kapitału lub praniem brudnych pieniędzy. Bilans płatniczy takiego kraju cierpi. Skorumpowani – dobrze znając naturę systemu finansów publicznych i prywatnych swego kraju – nie mają zaufania do swojego kraju, dlatego wywożą brudne pieniądze za granicę. Dla przykładu rozmiary ucieczki kapitału z nowej Rosji wycenia się na sumę zawartą między 12 a 30 mld dolarów rocznie – a nawet więcej! Z tego m.in. powodu, korupcja jest także jednym z coraz częściej cytowanych powodów redukcji rozmiarów pomocy zagranicznej. Dotyczy to np. Rosji, Nigerii i Kenii.



## Polityczne

---

Korupcja obniża jakość „systemu rządu”. Redukuje ona lub usuwa legitymację rządów, szczególnie dyktatorskich. Wywiera zatem w dużym okresie efekt politycznie destabilizujący. Nasilenie się korupcji w ostatniej fazie ZSRR (epoka Breżniewa), w ostatnich latach reżimu Marcosa na Filipinach, generała Suharto w Indonezji itd. potwierdzają tę tezę.

Często pomijanym rezultatem korupcji jest negatywny efekt jaki korupcja wywiera na próby racjonalizacji struktury politycznej państwa. Rozpowszechnienie korupcji „w terenie” – tj. na szczeblu powiatu i gminy – utrudnia lub uniemożliwia efektywną decentralizację lub federalizację państwa. Korzyści decentralizacji administracyjnej struktury państwa mogą bowiem zostać zawiązką skompensowane stratami społecznymi powstałymi w wyniku działania korupcyjnych układów „w terenie”.

## Transformacja systemowa

---

Transformacja systemowa, torująca powrót do systemu rynkowego, oznacza radykalną i przeprowadzaną w krótkim czasie zmianę instytucji i prawa, zmianę właścicieli, menedżerów i praktyki handlowej. Innymi słowy, oznacza ona spóźnioną, ale szybką modernizację. Niestety, szybkim zamiarom towarzyszy jak wspomniano, intensyfikacja praktyk korupcyjnych. Transformacja oznacza nagłe pojawienie się możliwości zmiany statusu lub znajomości na gotówkę. Intensyfikacja korupcji doprowadziła w wielu transformujących się krajach do pojawienia się lub do wzrostu znaczenia dużej liczby wpływowych, nielegalnych organizacji, które odbierają państwu monopol na użycie siły i pobór podatków.

## Globalizacja

---

Postęp globalizacji końca XX wieku dokonały umiędzynarodowienia problemu korupcji. Internet i możliwości elektronicznego, czasami szyfrowanego, przekazywania funduszy za granicę wzmacniają powaby korupcji. Z drugiej strony zwiększa się ryzyko ulegania jej urokom. Dla przykładu ryzyko pomówienia o korupcję pociąga za sobą konsekwencje światowe, ucieczka od złej sławy staje się niemożliwa. Globalizacja umiędzynarodowiła efekt odstraszenia. Świat stał się większy dla aktywów, ale i większy dla pasywów. Łatwiej uciec z łupem, ale trudniej znaleźć bezpieczne miejsce do przechowywania i wykorzystywania brudnych pieniędzy gdziekolwiek na świecie.

Postępy globalizacji zmieniają także perspektywy, które stoją przed krajami stawiającymi na pielęgnowanie lub dalszy wzrost liczby i zakresu przywilejów na całym świecie, albo nigdzie. Jeżeli z przywileju korzysta pewna grupa ludzi tylko w jednym kraju lub grupie krajów, to kraj ten lub ich grupa, w dłuższym okresie, staną się niekonkurencyjne w skali międzynarodowej i – w rezultacie kraje te będą zmuszone do wycofania tego przywileju. Dzisiaj globalizacja jest taranem kruszącym przywileje<sup>7</sup>.

---

<sup>7</sup> Tamże, s. 54–63.

## 5. KORUPCJA W POLICJI

---

Policjanci w mikroskali odzwierciedlają przekrój całego społeczeństwa. Spuścizna historyczna i kulturowa oraz trudny okres kształtowania się gospodarki wolnorynkowej odcisnęły piętno w mentalności społecznej i percepcji zachowań korupcyjnych sankcjonujących archetyp „zaradnego” Polaka.

Jedną z głównych przyczyn korupcji w służbach mundurowych to możliwość przyjmowania korzyści materialnych i osobistych. Charakterystyczna jest też pewna łatwość usprawiedliwiania zachowań korupcyjnych związana z kulturą i mentalnością społeczeństwa.

Młody funkcjonariusz zostaje poddany procesowi socjalizacji zawodowej, ale również oddziaływaniom – niestety funkcjonujących – negatywnych wzorców postępowania. Grupa znacznie łatwiej usprawiedliwia, daje wzajemne zrozumienie, poparcie. Najczęściej ludzie nie usprawiedliwiają się we własny, indywidualny sposób – obserwują, co robią inni i idą ich śladem: „jeśli wszyscy tak robią, to nie może być w tym nic złego”. Głośna lub milcząca akceptacja otoczenia pozwala każdemu z osobna uważać, że jest w porządku. Następuje stopniowe obniżanie poziomu wrażliwości na naruszanie prawa<sup>8</sup>.

Działania przestępcze funkcjonariuszy Policji, w tym szczególnie korupcja, pokazują, że mimo wysiłków szkoleniowych, organizacyjnych, prawnych i technicznych, jakie policja czyni na przestrzeni lat, ukierunkowanych na zapobieganie niekorzystnym zjawiskom, wciąż zdarzają się one w tej formacji. Opinia społeczna jest co jakiś czas karmiona poprzez massmedia nagannymi zjawiskami wśród policjantów. Środowisko zawodowe ponosi konsekwencje korupcji, ponieważ zdarzenia tego rodzaju mogą podważać również zaufanie do funkcjonariuszy służących w sposób prawy i oddany społeczeństwu.

Profesor Tim Newburn, prezes Brytyjskiego Towarzystwa Kryminologicznego, pozwala uogólnić tkwiące w tych szczególnych instytucjach problemy, które sprzyjają występowaniu zjawiska korupcji, niezależnie od uwarunkowań geograficznych, kulturowych, ustrojowych. Autor posługuje się terminem korupcja policyjna, przy czym należy zaznaczyć, że w naszym piśmiennictwie na temat korupcji takie pojęcie nie jest stosowane. Wysznuć można zatem następujące wnioski:

- korupcja policyjna występuje na każdym szczeblu hierarchii służbowej, jest ona niezależna od stopnia i stanowiska służbowego;
- korupcja policyjna powinna być rozpatrywana w aspekcie celów, motywów oraz konsekwencji, w tym finansowych i wizerunkowych;
- korupcja policyjna jest złożonym zjawiskiem i nie może zostać wyjaśniona za pomocą teorii „zgniłego jabłka”;
- korupcja policyjna ma swoje przyczyny w specyfice służby policyjnej – okazje do korupcji towarzyszą wypełnianiu zadań policyjnych, a także leżą w naturze hierarchicznej struktury i jej kulturze organizacyjnej;
- poziom korupcji policyjnej jest zależny od rodzaju i stopnia wysiłków wkładanych w jej zapobieganie i zwalczanie;
- niektóre obszary działalności policyjnej są bardziej podatne na korupcję niż inne;

---

<sup>8</sup> Strona internetowa <http://www.wspol.edu.pl/kwartalnikpolicja/index.php/2008-rok-archiwum-66/32-policja-32008/107-dziasoszy>.

- korupcję policyjną trzeba zwalczać, ale przede wszystkim należy jej zapobiegać, mimo pewnych barier tkwiących w naturze formacji policyjnych;
- korupcji policyjnej można zapobiegać jedynie wychodząc poza bezpośrednio zidentyfikowany problem, uruchamiając proces zmian;
- zmiany muszą zostać wprowadzone zarówno w środowisku, w którym wystąpiła korupcja, jak i w całej formacji;
- proces wprowadzania zmian jest zagrożony wieloma czynnikami i dlatego należy na nim koncentrować uwagę, utrzymując przy tym pewien poziom sceptycyzmu co do osiągniętych efektów, by nie wypaczyć celu zmian (monitorować, audytować, nadzorować, kontrolować);
- są dowody na to, że formacje policyjne mogą się skutecznie reformować, ograniczając korupcję czy wręcz ją eliminując z niektórych obszarów swojej działalności<sup>9</sup>.

## Skala problemu korupcji

---

Definiując przestępstwa o charakterze korupcyjnym w sposób przyjęty przez Biuro Spraw Wewnętrznych, należy do nich zaliczyć blisko 2/3 przestępstw popełnianych przez policjantów. Ogólny odsetek policjantów, którym postawiono zarzuty w stosunku do stanu zatrudnienia w 2009 r., wyniósł 0,4%. W omawianym roku śledztwa wszczęto przeciwko 475 policjantom, z czego ostateczny bilans to 399 oskarżonych funkcjonariuszy przy 1557 postawionych zarzutach. Statystyki pokazują, że najczęściej przestępstw korupcyjnych dopuszczają się policjanci z pionu prewencji oraz ruchu drogowego.

W 2010 r. odnotowano 431 przestępstw korupcyjnych, w których sprawcą był funkcjonariusz organów ścigania lub przedstawiciel organów wymiaru sprawiedliwości. W sprawozdaniu Prokuratury Generalnej za 2010 r. zidentyfikowano szczególne zagrożenie przestępczością korupcyjną, m.in. ze strony funkcjonariuszy Policji, przyjmujących korzyści majątkowe w zamian za udzielanie informacji i odstąpienie od czynności służbowych.

Upowszechnia się w środowisku policyjnym informacje o zagrożeniach przestępczością w służbie, przekazuje opracowania analityczne do wszystkich komendantów wojewódzkich Policji, szkół policyjnych, dyrektorów biur KGP. Prowadzi się spotkania w ramach profilaktyki antykorupcyjnej z nowo przyjętymi policjantami – słuchaczami szkolenia podstawowego realizowanego w szkołach policyjnych, a także spotkania na temat zagrożeń przestępczością w służbie z policjantami z jednostek liniowych. W trakcie szkolenia zawodowego akcentuje się zasady etyki zawodowej policjanta w każdym aspekcie programowym. Biuro Spraw Wewnętrznych Komendy Głównej Policji dla potrzeb analizy przestępczości wprowadziło pojęcie przestępstw o charakterze korupcyjnym, popełnianych przez policjantów w celu osiągnięcia korzyści majątkowych lub osobistych, do których zaliczono:

- a) przekroczenie uprawnień i niedopełnienie obowiązków służbowych (art. 231 § 2 kk);
- b) ujawnienie tajemnicy państwowej lub służbowej (art. 265 i 266 kk);
- c) udział bądź współpracę ze zorganizowaną grupą przestępczą (art. 258 kk);
- d) fałszowanie dowodów (art. 235 kk);
- e) fałszowanie dokumentów, poświadczenie nieprawdy (art. 270 i 271 kk).

Kategoria przestępstw o charakterze korupcyjnym jest zatem bardzo szeroka i wykracza poza przepisy artykułów 228–230a kodeksu karnego, dotyczące przyjmowania, udzielania i pośredniczenia przy wręczaniu korzyści majątkowych lub osobistych. W sprawozdaniu z re-

---

<sup>9</sup> Strona internetowa <http://www.wspol.edu.pl/kwartalnikpolicja/index.php/2009-rok-archiwum-69/36-policja-22009/145-rozwaania-na-temat-korupcji-w-formacjach-policyjnych>.

alizacji II etapu programu Strategii Antykorupcyjnej za lata 2005–2008 odnotowuje się wzrost efektywności Policji w walce z przestępstwami korupcyjnymi.

Departament ds. Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji Prokuratury Generalnej na bieżąco monitoruje postępowania dotyczące przestępczości korupcyjnej (ścigane z artykułów 228–231 kk, 250a kk, 296a kk i 296b kk). Według danych departamentu za 2010 r. w Policji zakończono łącznie 7324 postępowania o przestępstwa korupcyjne (w tym 41 przez Centralne Biuro Śledcze), z czego w ponad 60% spraw umorzono, 3700 osobom przedstawiono zarzuty korupcyjne, a wobec 3583 osób wystąpiono z wnioskiem o wydanie aktu oskarżenia. Statystyka postępowań dotyczących przestępczości korupcyjnej w 2010 r., prowadzonych w prokuraturach okręgowych i apelacyjnych, przedstawia się następująco: z 8029 zakończonych w 2010 r. postępowań w ponad 48% przypadków wydano decyzję procesową o odmowie wszczęcia, w 25% o umorzeniu, a w 23% skierowano akty oskarżenia. Ze wszystkich wyroków w sprawach o przestępstwa korupcyjne, jakie zapadły w 2010 r., zaledwie nieco ponad 5% zakończyło się wyrokami uniewinniającymi<sup>10</sup>.

---

## Pozakarne konsekwencje dla policjanta przestępcy

---

### 1. Zwolnienie ze służby

- „policjanta zwalnia się ze służby w przypadku skazania prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego” (art. 41 ust. 1 pkt 4 ustawy o Policji);
- „popelnienia czynu o znamionach przestępstwa albo przestępstwa skarbowego, jeżeli popelnienie czynu jest oczywiste i uniemożliwia jego pozostanie w służbie” (art. 41 ust. 2 pkt 8 ustawy o Policji);
- „upływu 12 m-cy zawieszenia w czynnościach służbowych, jeżeli nie ustały przyczyny będące podstawą zawieszenia” (art. 41 ust. 2 pkt 9 ustawy o Policji).

### 2. Konsekwencja finansowe skazania prawomocnym wyrokiem

- „osoba, która została skazana prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego, popelnione w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych i w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, jest obowiązana do zwrotu pomocy finansowej przydzielonej na zakup lokalu mieszkalnego” – przepis obowiązuje od dnia 20 września 2006 r. ( art. 95 ust. 4 ustawy o Policji );
- konsekwencje wynikające z prawomocnego wyroku sądowego dotyczą również przyznanego policjantowi mieszkania służbowego, zgodnie z art. 95 ust. 2 pkt 9 ustawy o Policji w przypadku skazania za wyżej określone przestępstwo „wydaje się decyzję o opróżnieniu lokalu mieszkalnego”, dotyczy to także osób zamieszkujących razem z nim, gdyż decyzję o opróżnieniu lokalu wydaje się do wszystkich osób zamieszkałych w tym lokalu (przepis obowiązuje od dnia 19 września 2006 r.);
- „prawo do zaopatrzenia emerytalnego nie przysługuje funkcjonariuszowi, który został skazany prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego, popelnione w związku z wykonywaniem czynności służbowych i w celu

---

<sup>10</sup> *Mechanizmy przeciwdziałania korupcji w Polsce. Raport z monitoringu*, pod red. A. Kobylińskiej, G. Makowskiego, M. Solona-Lipińskiego, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2012, s. 134–138.

osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, które zostało popełnione przed zwolnieniem ze służby” (przepis obowiązuje od dnia 10 czerwca 2007 r.).

W przypadku skazania prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe umyślne, ścigane z urzędu z oskarżenia publicznego, albo za popełnienie przestępstwa skarbowego, albo czynu, z powodu którego zwolniono go ze służby na podstawie art. 41 ust. 1 pkt 4a i ust. 2 pkt 2 i 8 (art. 110 ust. 7 ustawy o Policji) policjant zostaje pozbawiony:

- nagrody rocznej;
- 50% odprawy – jeśli zwolnienia policjanta dokonano na podstawie prawomocnego wyroku sądu, wówczas jest on obligatoryjnie pozbawiony odprawy; w przypadku orzeczenia dyscyplinarnego lub popełnienia przez niego czynu o znamionach przestępstwa komendant główny Policji może w szczególnych przypadkach przyznać policjantowi część odprawy, nie więcej niż 50%;
- 50% wynagrodzenia niewypłacanego w okresie zawieszenia w czynnościach służbowych lub w okresie aresztowania<sup>11</sup>.

---

<sup>11</sup> *Gdy policjant złamie prawo*, oprac. E. Sitek, „Policja 997” 2012, nr 11, s. 19.

## 6. PRZESTĘPSTWA KORUPCJI W POLSKIM PRAWIE KARNYM

---

*Nulla poena sine lege*, czyli nie ma przestępstwa bez ustawy, to jedna z naczelných zasad prawa karnego. W polskim Kodeksie karnym zasada ta występuje w art. 1 § 1, który brzmi następująco: „odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto popełnia czyn zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia”. Zachowania korupcyjne będą zatem karalne w takim zakresie, w jakim kryminalizują je ustawy, w tym polski Kodeks karny będący, od strony formalnoprawnej, ustawą zwykłą. Przestępstwa korupcji zawierają się przede wszystkim w rozdziale XXIX Kodeksu karnego zatytułowanym *Przestępstwa przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego*. Najczęściej spotykaną formą korupcji jest **łapownictwo**. W prawie karnym spotyka się dwie jego odmiany: **bierną i czynną**<sup>12</sup>.

Zgodnie z polskim prawem karnym, na mocy orzeczenia sądu można zostać ukaranym grzywną, ograniczeniem wolności lub pozbawieniem wolności zarówno w sytuacji, gdy przyjmuje się łapówkę, jak i wówczas, gdy się ją daje<sup>13</sup>.

### Łapownictwo bierne – art. 228 § 1 kk

---

Przepis ten składa się z sześciu paragrafów, w których ustawodawca stypizował różne formy łapownictwa biernego.

**Art. 228 § 1 kk** – typ podstawowy przestępstwa, który polega na przyjmowaniu korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy w związku z pełnieniem funkcji publicznej.

**„Kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę,  
podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8”.**

Na mocy tego artykułu można skazać osobę, która łapówkę przyjmuje. Celem przepisu jest zapewnienie bezinteresowności działania funkcjonariuszy publicznych w instytucjach państwowych i samorządowych. Przestępstwem z art. 228 § 1 kk jest na przykład żądanie łapówki przez policjanta wydziału ruchu drogowego<sup>14</sup>. Zgodnie z treścią tego artykułu, sprawcą przestępstwa nie jest każda osoba biorąca łapówkę, ale chodzi tu tylko o przyjęcie łapówki w związku z pełnieniem funkcji publicznej. Niewątpliwie przepis ten ma zastosowanie w stosunku do osób określonych w art. 115 § 13 i § 19 Kodeksu karnego, które zawierają definicję „funkcjonariusza publicznego”, a jest nim mianowicie:

---

<sup>12</sup> *Czym jest korupcja? Informator prawny*, oprac. M. Wypych, Helsińska Fundacja Praw Człowieka Przeciw Korupcji, s. 7.

<sup>13</sup> Tamże.

<sup>14</sup> Tamże.

- 1) Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) poseł, senator, radny,
- 2a) poseł do Parlamentu Europejskiego,
- 3) sędzia, ławnik, prokurator, funkcjonariusz finansowego organu postępowania przygotowawczego lub organu nadrzędnego nad finansowym organem postępowania przygotowawczego, notariusz, komornik, kurator sądowy, syndyk, nadzorca sądowy i zarządca, osoba orzekająca w organach dyscyplinarnych działających na podstawie ustawy,
- 4) osoba będąca pracownikiem administracji rządowej, innego organu państwowego lub samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe, a także inna osoba w zakresie, w którym uprawniona jest do wydawania decyzji administracyjnych,
- 5) osoba będąca pracownikiem organu kontroli państwowej lub organu kontroli samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe,
- 6) osoba zajmująca kierownicze stanowisko w innej instytucji państwowej,
- 7) funkcjonariusz organu powołanego do ochrony bezpieczeństwa publicznego albo funkcjonariusz Służby Więziennej,
- 8) osoba pełniąca czynną służbę wojskową,
- 9) pracownik międzynarodowego trybunału karnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe<sup>15</sup>.

W ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw dodano § 19, w którym zdefiniowano „osobę pełniącą funkcję publiczną”. Jest nią:

- 1) funkcjonariusz publiczny (a więc osoby wymienione w § 13),
- 2) członek organu samorządowego (pojęcie to oznacza członka każdego samorządu utworzonego na podstawie ustawy, np. samorządu adwokackiego, lekarskiego, gospodarczego),
- 3) osoba zatrudniona w jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi, z wyjątkiem osób wykonujących wyłącznie czynności usługowe (pojęcie jednostki organizacyjnej obejmuje np. różnego rodzaju przedsiębiorstwa, uczelnie wyższe, szpitale),
- 4) osoba, której uprawnienia i obowiązki w zakresie działalności publicznej są określone lub uznane przez ustawę lub wiążącą Rzeczpospolitą Polską umowę międzynarodową (pojęcie takiej osoby z uwagi na jej szerokie ujęcie ma charakter klauzuli ogólnej, co daje możliwość różnej interpretacji)<sup>16</sup>.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego za osoby pełniące funkcje publiczne, a tym samym mogące być pociągnięte do odpowiedzialności karnej za łapownictwo bierne uznano między innymi:

- 1) diagnostę samochodowego (w zakresie wykonywania przez niego czynności unormowanych w art. 81–84 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym) – zob. wyrok SN z 22 listopada 1999 r. II KKN 346/97, OSNKW 2000, z. 1–2, poz. 10;
- 2) lekarza (ordynatora szpitala). W tym wypadku Sąd Najwyższy sprecyzował, iż pełnienie funkcji publicznej, o której mowa w art. 228 § 1 kk to zarówno czynności ordynatora związane z administrowaniem zakładem opieki zdrowotnej, jak i udzielanie świadczeń zdrowotnych wymienionych w art. 2 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodzie lekarza (Dz. U. z 1997 r. Nr 28, poz. 152, z późn. zm.) oraz w art. 3 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej. Odpowiedzialność z art. 228 może mieć miejsce, gdy czynności lekarskie wykonywane są w ramach świadczeń zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych i udzielanych osobom ubezpieczonym – a więc także w niepublicznych zakładach opieki zdrowotnych, o ile świadczenie jest opłacane z środków publicznych. Uchwałę tę należy rozumieć w ten sposób, że nie tylko ordynator podejmu-

---

<sup>15</sup> *Kodeks karny. Seria z paragrafem*, wyd. LEX a Wolters Kluwer business, edycja 3, Warszawa 2011, s. 61.

<sup>16</sup> *Kodeks karny. Komentarz*, pod red. T. Bojarskiego, Wydawnictwo LexisNexis, wydanie 4, Warszawa 2011, s. 235–236.

jący decyzje np. o przyjęciu do szpitala może popełnić przestępstwo z art. 228 kk, ale również każdy lekarz, przyjmując korzyść majątkową w zamian za wykonywane czynności lecznicze (zob. Uchwała SN z 20 czerwca 2001 r. I KZP 5/01, OSNKW 2001, z. 9–10, poz. 71);

- 3) dyrektora przedsiębiorstwa państwowego (zob. uchwała SN z 18 października 2001 r. I KZP 9/01, OSNKW 2001, z. 11–12; poz. 87);
- 4) prezesa Spółdzielni Mieszkaniowej (w zakresie takich czynności, które wiążą się z dysponowaniem środkami publicznymi) – zob. wyrok SN z 19 czerwca 2002 r. V KKN 195/00, LEX nr 54415<sup>17</sup>.

Za przestępstwo łapownictwa biernego grozi kara pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8. Jeżeli sprawca przestępstwa łapówkarstwa biernego działał w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub taką korzyść osiągnął, sąd obok kary pozbawienia wolności może wymierzyć mu karę grzywny.

**Art. 228 § 2 kk** – określa typ uprzywilejowany z uwagi na wystąpienie wypadku mniejszej wagi.

**„W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2”.**

Aby móc stwierdzić, że dane przestępstwo łapownictwa biernego należy zaliczyć do wypadków mniejszej wagi, należy wziąć pod uwagę następujące elementy:

### **1. Stopień społecznej szkodliwości czynu**

Choć relatywnie niższy niż przy typie podstawowym omawianego przestępstwa (art. 228 § 1 kk), nie może być on jednak znikomym. Jeżeli bowiem stopień społecznej szkodliwości czynu jest znikomym, to czyn ten w ogóle nie stanowi przestępstwa (jak wynika z art. 1 § 2 kk). Ocena stopnia społecznej szkodliwości zależy od: rodzaju i charakteru naruszonego dobra (mienie, życie, zdrowie, bezpieczeństwo publiczne), rozmiaru grożącej lub wynikającej z popełnienia czynu szkody (czyjaś śmierć, choroba, zanieczyszczenie środowiska naturalnego), sposobu i okoliczności popełnienia czynu (umyślny, nieumyślny, popełniony wspólnie przez kilka osób), postaci zamiaru sprawcy (np. zamiar bezpośredni, gdy sprawca chce popełnić dane przestępstwo), a także od rodzaju naruszonych reguł ostrożności i stopnia ich naruszenia. W przypadku korupcji, im funkcja pełniona przez osobę przyjmującą korzyść związana jest z większą odpowiedzialnością, tym stopień społecznej szkodliwości, a co za tym idzie i waga czynu, będą większe.

### **2. Rodzaj czynności, w związku z którą popełniono przestępstwo**

Inną wagę będzie miał czyn, którego dopuścił się np. poseł czy senator, przyjmując korzyści od dużej firmy w zamian za popieranie projektu ustawy dającej tej firmie możliwości uzyskania znacznych ulg podatkowych, a inną będzie miało przyjęcie korzyści np. przez członka komisji dyscyplinarnej w zamian za przychylny orzeczenie w danej sprawie.

### **3. Wartość przyjętej lub obiecanej korzyści**

Przy skazaniu za przestępstwo mniejszej wagi sąd może orzec karę grzywny, karę ograniczenia wolności albo karę pozbawienia wolności do lat 2. Sprawca może zostać skazany na karę pozbawienia wolności tylko w sytuacji, gdy pozostałe kary lub środki karne nie mogą spełnić celów, dla których się je orzeka. Sąd może także odstąpić od wymierzenia kary,

<sup>17</sup> *Czym jest korupcja? Informator prawny*, s. 9.



orzekając jednocześnie tzw. srodek karny w postaci: pozbawienia praw publicznych, zakazu zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej, podania wyroku do publicznej wiadomości czy wreszcie świadczenia pieniężnego na określony cel społeczny. Pozbawienie praw publicznych oraz wymienione zakazy mogą być orzeczone na czas od roku do 10 lat. Na mocy wyroku sądu może także nastąpić przepadek osiągniętych korzyści majątkowych pochodzących z przestępstwa, jeżeli stałym źródłem dochodu sprawcy jest popełnianie przestępstw lub jeżeli popełnia je on w zorganizowanej grupie przestępczej albo w związku mającym na celu popełnianie przestępstw<sup>18</sup>.

**Art. 228 § 3 kk** – zawiera typ kwalifikowany ze względu na żądanie przez sprawcę korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy w zamian za zachowanie będące naruszeniem prawa.

**„Kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę za zachowanie stanowiące naruszenie przepisów prawa, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10”.**

Jeżeli przestępstwo łapówkarstwa biernego zostało popełnione przez osobę pełniącą funkcję publiczną w zamian za zachowanie stanowiące naruszenie przepisów prawa (np. o ruchu drogowym, o samorządzie gminnym itd.), sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10. Naruszenie przepisów może polegać na przekroczeniu uprawnień, jak i na niedopełnieniu spoczywających na danej osobie obowiązków. Na mocy tego przepisu powinien odpowiadać np. funkcjonariusz Policji, który zobowiązany jest zatrzymać prawo jazdy lub dowód rejestracyjny pojazdu w związku z popełnieniem przez kierowcę danego wykroczenia określonego w przepisach Kodeksu drogowego, a nie czyni tego i w zamian za zaniechanie tej czynności przyjmuje od kierowcy korzyść majątkową<sup>19</sup>.

**Art. 228 § 4 kk** – tutaj czyn zabroniony polega na uzależnieniu wykonania czynności służbowej od otrzymania korzyści majątkowej lub osobistej albo na żądaniu takiej korzyści.

**„Karze określonej w § 3 podlega także ten, kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, uzależnia wykonanie czynności służbowej od otrzymania korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy lub takiej korzyści żąda”.**

Karze pozbawienia wolności od roku do lat 10 podlega także ten, kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, uzależnia wykonanie czynności służbowej od otrzymania korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy lub takiej korzyści żąda. Chodzi tu także o przypadki uzależnienia od takiej korzyści wykonania czynności służbowej w normalnym czasie. Tutaj również mieści się sytuacja, w której inicjatywa łapownictwa leży jedynie po stronie osoby pełniącej funkcję publiczną – to ona żąda korzyści<sup>20</sup>.

**Art. 228 § 5 kk** – zawiera kolejny typ kwalifikowany, polega na przyjmowaniu korzyści majątkowej lub osobistej (albo jej obietnicy) znacznej wartości.

**„Kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, przyjmuje korzyść majątkową znacznej wartości albo jej obietnicę, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12”.**

---

<sup>18</sup> Tamże, s. 11–12.

<sup>19</sup> Tamże, s. 12–13.

<sup>20</sup> Tamże, s. 13.

Najpoważniej Kodeks karny traktuje przestępstwo łapówkarstwa biernego w sytuacji, gdy sprawca w związku z pełnieniem funkcji publicznej przyjmuje korzyść majątkową znacznej wartości (lub jej obietnicę). Grozi za to kara pozbawienia wolności od lat 2 do 12. W Kodeksie karnym brak jest definicji korzyści majątkowej znacznej wartości. W komentarzach do kodeksu autorzy stoją na stanowisku, że do pojęcia korzyści znacznej wartości należy stosować zawartą w art. 115 § 5 kk definicję mienia znacznej wartości. Korzyścią majątkową znacznej wartości będzie zatem korzyść, której wartość w chwili popełnienia czynu zabronionego przekracza dwustukrotną wysokość najniższego miesięcznego wynagrodzenia<sup>21</sup>.

**Art. 228 § 6 kk** – wprowadza odpowiedzialność karną za łapownictwo bierne w odniesieniu do osób pełniących funkcję publiczną w państwie obcym lub organizacji międzynarodowej.

**„Karom określonym w § 1–5 podlega odpowiednio także ten, kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej w państwie obcym lub w organizacji międzynarodowej, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę lub takiej korzyści żąda, albo uzależnia wykonanie czynności służbowej od jej otrzymania”.**

Ustawą z dnia 9 września 2000 r. (Dz. U. Nr 93, poz. 1027) dodany został § 6 do art. 228 kk. Przepisy, które zostały w nim zawarte dotyczą sytuacji, gdy przestępstwa łapownictwa biernego dopuszcza się osoba, która pełni funkcję publiczną w obcym państwie lub organizacji międzynarodowej<sup>22</sup>.

### **Przedmiot ochrony**

Przedmiotem ochrony w ww. przepisie jest prawidłowe, bezstronne działanie osób sprawujących funkcję publiczną.

### **Strona przedmiotowa przestępstwa**

W ramach tego przepisu możemy mieć do czynienia z kilkoma rodzajami zachowania:

- z przyjęciem korzyści majątkowej,
- z przyjęciem obietnicy korzyści majątkowej,
- z przyjęciem korzyści osobistej,
- z przyjęciem obietnicy korzyści osobistej,
- z żądaniem korzyści majątkowej,
- z żądaniem korzyści osobistej<sup>23</sup>.

Aby móc stwierdzić, jakie zachowania są karalne na mocy omawianego przepisu, należy najpierw odpowiedzieć na kilka pytań:

#### **1. Co oznacza pojęcie *korzyść majątkowa*?**

Chodzi tu o rozumienie tego pojęcia na gruncie prawa karnego. Odpowiedź na postawione wyżej pytanie znajdziemy w art. 115 § 4 Kodeksu karnego, który stwierdza, że „korzyścią majątkową lub osobistą jest korzyść zarówno dla siebie, jak i dla kogo innego”. Korzyść tę mogą stanowić rzeczy, świadczenia, prawa majątkowe (np. darowizna, zwolnienie z długu, zawarcie korzystnej umowy, wygranie przetargu). Nie traktuje się jak korzyści majątkowej np. kwiatów, drobnych upominków itp. Korzyść majątkowa to każde świadczenie, którego wartość można wyrazić w pieniądzu.

---

<sup>21</sup> Tamże, s. 13.

<sup>22</sup> Tamże, s. 13.

<sup>23</sup> Tamże, s. 9.

2. Co oznacza pojęcie **korzyść osobista**?

Uważa się, że jest to korzyść, która nie ma wartości materialnej. Może nią być np. uzyskanie w związku z aktem przekupstwa ograniczenie obowiązków, ogólne polepszenie sytuacji zawodowej itp. Odróżnienie, czy dana korzyść ma charakter majątkowy czy osobisty jest trudne. Za kryterium może służyć pytanie, czy zaspokaja ona potrzeby materialne czy niematerialne.

3. Co oznacza wyrażenie **przyjęcie obietnicy korzyści majątkowej lub osobistej**?

Oznacza to, że złożenie przez kogoś obietnicy powoduje u osoby przyjmującej ją stan oczekiwania na udzielenie danej korzyści. Jest to jak gdyby wyrażenie przez tę osobę zgody na uzyskanie korzyści w przyszłości.

4. Co oznacza wyrażenie **żądanie korzyści**?

Oznacza to złożenie oświadczenia przez osobę pełniącą funkcję publiczną lub danie innej osobie do zrozumienia, że osoba pełniąca taką funkcję domaga się udzielenia korzyści w związku z pełnioną funkcją, w zamian za coś, co powinna świadczyć bezpłatnie.

5. A co się dzieje z **korzyścią uzyskaną w wyniku przestępstwa**?

Zgodnie z art. 44 i 45 Kodeksu karnego sąd orzeka przepadek przedmiotów pochodzących bezpośrednio z przestępstwa oraz korzyści (lub ich równowartości), jakie sprawca osiągnął, choćby pośrednio z przestępstwa. Istotna zmiana wprowadzona ustawą z dnia 13 czerwca 2003 r. (która weszła w życie 1 lipca 2003 r.) polega na tym, iż przepadek obejmuje również przestępstwa korupcyjne. Bardzo ważną zmianą jest również wprowadzenie domniemania, iż mienie, które sprawca objął we władanie lub do którego uzyskał jakikolwiek tytuł w czasie popełnienia przestępstwa lub po jego popełnieniu, stanowi korzyść majątkową uzyskaną z popełnienia przestępstwa. W związku z tym, to sprawca musi ewentualnie przedstawić dowody, że swój majątek nabył w sposób legalny (art. 45 § 2 kk). Drugie domniemanie dotyczy tego, iż mienie stanowiące korzyść z przestępstwa, a przekazane osobie fizycznej, prawnej lub jednostce organizacyjnej uważane jest za należące do sprawcy (art. 45 § 3 kk)<sup>24</sup>.

---

## Łapownictwo czynne – art. 229 kk

---

W przedmiotowym artykule ustawodawca zawarł przestępstwo łapownictwa czynnego (przekupstwo), które polega na udzielaniu korzyści majątkowej lub osobistej osobie pełniącej funkcję publiczną. Przestępstwo to ma odwrotny charakter do przestępstwa określonego w art. 228, gdyż odpowiedzialność ponosi osoba, która udziela lub obiecuje udzielić korzyści majątkowej<sup>25</sup>. W odróżnieniu od przestępstwa z art. 228, może być ono popełnione przez każdego.

**Art. 229 § 1 kk** – typ podstawowy przestępstwa.

**„Kto udziela albo obiecuje udzielić korzyści majątkowej lub osobistej osobie pełniącej funkcję publiczną w związku z pełnieniem tej funkcji, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8”.**

Karą za przestępstwo łapownictwa czynnego jest pozbawienie wolności od 6 miesięcy do lat 8.

---

<sup>24</sup> Tamże, s. 10–11.

<sup>25</sup> *Kodeks karny. Komentarz*, s. 238.

**Art. 229 § 2 kk** – określa typ uprzywilejowany z uwagi na wystąpienie wypadku mniejszej wagi.

**„W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2”.**

Podobnie jak w przypadku łapownictwa biernego, także i tu łagodniejszą karę przewidziano w przypadkach mniejszej wagi. Może to być grzywna, ograniczenie wolności albo pozbawienie wolności do 2 lat.

**Art. 229 § 3 kk** – zawiera typ kwalifikowany polegający na działaniu w celu skłonienia osoby pełniącej funkcję publiczną do naruszenia przepisów prawa albo udzieleniu korzyści takiej osobie za naruszenie przepisów prawa.

**„Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 działa, aby skłonić osobę pełniącą funkcję publiczną do naruszenia przepisów prawa lub udziela albo obiecuje udzielić takiej osobie korzyści majątkowej lub osobistej za naruszenie przepisów prawa, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10”.**

O poważnym charakterze tego przestępstwa świadczy fakt, że jego zagrożenie sankcją karną jest takie samo jak zagrożenie przewidziane dla typu kwalifikowanego łapówkarstwa biernego – sprawca może zostać skazany na karę pozbawienia wolności od 1 roku do 10 lat.

**Art. 229 § 4 kk** – drugi typ kwalifikowany łapownictwa czynnego.

**„Kto osobie pełniącej funkcję publiczną, w związku z pełnieniem tej funkcji, udziela albo obiecuje udzielić korzyści majątkowej znacznej wartości, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12”.**

Karze od 2 do 12 lat podlega sprawca przestępstwa polegającego na udzieleniu lub obietnicy udzielenia osobie pełniącej funkcję publiczną korzyści majątkowej znacznej wartości.

**Art. 229 § 5 kk** – dodatkowy, kwalifikowany typ przestępstwa, dotyczący sytuacji, gdy działania (udzielenie korzyści lub jej obietnica) skierowane są do osób pełniących funkcję publiczną w państwie obcym lub organizacji międzynarodowej.

**„Karom określonym w § 1–4 podlega odpowiednio także ten, kto udziela albo obiecuje udzielić korzyści majątkowej lub osobistej osobie pełniącej funkcję publiczną w państwie obcym lub w organizacji międzynarodowej, w związku z pełnieniem tej funkcji”.**

Kary, jakie mogą być wymierzone określone są w art. 229 § 1–4 kk.

**Art. 229 § 6 kk** – stanowi bardzo ważny wyjątek.

**„Nie podlega karze sprawca przestępstwa określonego w § 1–5, jeżeli korzyść majątkowa lub osobista albo ich obietnica zostały przyjęte przez osobę pełniącą funkcję publiczną, a sprawca zawiadomił o tym fakcie organ powołany do ścigania przestępstw i ujawnił wszystkie istotne okoliczności przestępstwa, zanim organ ten o nim się dowiedział”.**

Nie podlega karze sprawca czynnego łapownictwa, jeżeli korzyść lub jej obietnica zostały przyjęte przez osobę pełniącą funkcję publiczną, a sprawca zawiadomił o tym fakcie organy ścigania (zanim ten organ się o tym dowiedział). Sprawca również musi ujawnić wszystkie okoliczności popełnionego przestępstwa. Jest to bardzo istotna zmiana wprowadzona przez

nowelizacj kodeksu z czerwca 2003 r. majaca na celu zlamanie solidarnoSci pomiedzy biorca i dawca korzySci majatkowej lub osobistej. Jej zalozeniem jest zachecenie osob, ktore daly lapowke do ujawnienia tego faktu, co ma sie przyczynic do bardziej skutecznego zwalczania lapownictwa<sup>26</sup>.

## Platna protekcja – art. 230 i 230a kk

---

**Art. 230 kk** – określa przestępstwo tzw. płatnej protekcji.

**„§ 1. Kto, powołując się na wpływy w instytucji państwowej, samorządowej, organizacji międzynarodowej albo krajowej lub w zagranicznej jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi albo wywołując przekonanie innej osoby lub utwierdzając ją w przekonaniu o istnieniu takich wpływów, podejmuje się pośrednictwa w załatwieniu sprawy w zamian za korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.**

**§ 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2”.**

Przeszpstwo to popełnia np. instruktor przygotowujący do egzaminu na prawo jazdy, który, powołując się na swoje znajomości, obiecuje zdanie egzaminu w zamian za odpowiednią kwotę. Powołaniem się na wpływy może być chwalenie się przez sprawcę znajomościami, przyjaźniami, pokrewieństwem, czyli tzw. „chodami” w danej instytucji i związanymi z tym możliwościami działania.

Sprawca przestępstwa płatnej protekcji podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 8 lat, a w wypadkach mniejszej wagi podlega grzywnie, karze ograniczenia lub pozbawienia wolności do lat 2. Sąd obok kary pozbawienia wolności może orzec karę grzywny, a osiągnięta korzyść majątkowa podlega przepadkowi. Na mocy art. 59 kk sąd może także odstąpić od wymierzenia kary, jeżeli orzeka równocześnie środek karny, cele kary zostaną przez ten środek spełnione, a społeczna szkodliwość czynu nie jest znaczna<sup>27</sup>.

**Art. 230a kk** – określa przestępstwo tzw. czynnej płatnej protekcji.

**„§ 1. Kto udziela albo obiecuje udzielić korzyści majątkowej lub osobistej w zamian za pośrednictwo w załatwieniu sprawy w instytucji państwowej, samorządowej, organizacji międzynarodowej albo krajowej lub w zagranicznej jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi, polegające na bezprawnym wywarceniu wpływu na decyzję, działanie lub zaniechanie osoby pełniącej funkcję publiczną, w związku z pełnieniem tej funkcji, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.**

**§ 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.**

**§ 3. Nie podlega karze sprawca przestępstwa określonego w § 1 albo w § 2 jeżeli korzyść majątkowa lub osobista albo ich obietnica zostały przyjęte, a sprawca**

---

<sup>26</sup> *Czym jest korupcja? Informator prawny*, s. 15.

<sup>27</sup> Tamże, s. 16.

**zawiadomił o tym fakcie organ powołany do ścigania przestępstw i ujawnił wszystkie istotne okoliczności przestępstwa, zanim organ ten o nim się dowiedział”.**

Przepis ten penalizuje zachowanie osoby, która dąży do skorzystania z czyjejś protekcji i w tym celu udziela korzyści majątkowej. Za udzielenie lub obietnicę udzielenia korzyści majątkowej lub osobistej w zamian za pośrednictwo w załatwieniu sprawy osoba taka podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 8 lat, a w wypadkach mniejszej wagi podlega grzywnie, karze ograniczenia lub pozbawienia wolności do lat 2. Karze tej sprawca nie podlega, jeżeli korzyść lub jej obietnica zostały przyjęte, a on sam zawiadomił o tym organy ścigania (§ 3). Podobnie jak przy łapownictwie biernym chodzi tu o złamanie solidarności i o zwiększenie szansy, iż przypadki takie będą ujawniane<sup>28</sup>.

**Art. 231 kk – tzw. nadużycie władzy.**

**„§ 1. Funkcjonariusz publiczny, który, przekraczając swoje uprawnienia lub nie dopełniając obowiązków, działa na szkodę interesu publicznego lub prywatnego, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.**

**§ 2. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w § 1 w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.**

**§ 3. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 działa nieumyślnie i wyrządza istotną szkodę, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.**

**§ 4. Przepisu § 2 nie stosuje się, jeżeli czyn wyczerpuje znamiona czynu zabronionego określonego w art. 228”.**

Jeżeli, przekraczając swoje uprawnienia lub nie dopełniając obowiązków, funkcjonariusz publiczny działa na szkodę interesu publicznego lub prywatnego, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3. Dotyczy to np. funkcjonariusza Urzędu Celnego, który w zamian za gratyfikację finansową zaniża wartość towaru podlegającego oczeniu. Przedmiotem ochrony jest tu, podobnie jak w przypadku wcześniej omówionych przepisów, prawidłowe funkcjonowanie instytucji publicznych oraz zasada zawarta w art. 7 Konstytucji RP, stanowiąca, że organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa. W sytuacji, gdy sprawca tego przestępstwa dopuszcza się czynu w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej podlega karze od 1 roku do 10 lat. Jeżeli popełnia je nieumyślnie, a wyrządzona szkoda jest istotna – może być za to skazany na karę grzywny, ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności do lat 2 (art. 231 § 3 kk). Jeżeli czyn wyczerpuje znamiona (tzn. jego stan faktyczny świadczy, że sprawca popełnił dane przestępstwo) czynu zabronionego opisanego w art. 228 (łapownictwo bierne) nie może być skazany z art. 231 § 2 kk<sup>29</sup>.

---

<sup>28</sup> Tamże, s. 16.

<sup>29</sup> Tamże.

## Literatura

---

---

- Czym jest korupcja? Informator prawny*, oprac. M. Wypych, Helsińska Fundacja Praw Człowieka Przeciw Korupcji.
- Jasińska M., Kurpisz K., *Analiza wybranych przepisów prawnych sprzyjających funkcjonowaniu korupcji*, Warszawa 2001.
- Kodeks karny. Komentarz*, pod red. T. Bojarskiego, wyd. LexisNexis, wydanie 4, Warszawa 2011.
- Kodeks karny. Seria z paragrafem*, wyd. LEX a Wolters Kluwer business, edycja 3, Warszawa 2011.
- Mechanizmy przeciwdziałania korupcji w Polsce. Raport z monitoringu*, pod red. A. Kobylińskiej, G. Makowskiego, M. Solona-Lipińskiego, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2012.
- Problematyka antykorupcyjna*, oprac. J. Mańdok, Zakład Prawa i Psychologii, Wydawnictwo Szkoły Policji w Katowicach, 2005.
- Tarchalski K., *Korupcja i przywilej. Zarys teorii i praktyki*, Wydawnictwo Naukowe Semper, Warszawa 2000.
- Uniwersalny słownik języka polskiego*, pod red. prof. S. Dubisza, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003.

## Artykuły prasowe

---

---

- Gdy policjant złamie prawo*, oprac. E. Sitek, „Policja 997” 2012, nr 11.

## Internet

---

---

- <http://www.lex.pl/>  
<http://www.antykorupcja.edu.pl/>  
<http://www.wspol.edu.pl/>  
<http://www.batory.org.pl/>